

Stárnutí

Buněčné teorie stárnutí

- Volné radikály
oxidativní metabolismus produkuje RMKD, které poškozují proteiny, DNA, mitochondrie
- Opotřebování – akumulace běžného poškození
teorie glykoxidace (AGE – glukosa + proteiny + oxidace)
teorie zánětu
- Apoptóza
vnitřní poškození a geneticky determinované události
- Stárnutí
fenotypové projevy stárnutí v důsledku zvýšené frekvence ve stárnoucích buňkách
replikativní teorie stárnutí – zkracování telomer
buněčná teorie stárnutí – buněčný stres

Stárnutí

Systémové teorie stárnutí

- Životní míra
daný metabolický potenciál
- Neuroendokrinní
změny v kontrole homeostase → fyziologické změny
- Imunologické
pokles imunitních funkcí s věkem, zvýšený výskyt chorob

Stárnutí

Volně-radikálová teorie stárnutí

RMKD

kumulativní oxidativní poškození

strukturní poškození

apoptoza

funkční nedostatečnost

choroby spojené s věkem

ROS a oxidativní stres

Zdroje ROS

intracelulární zdroje:

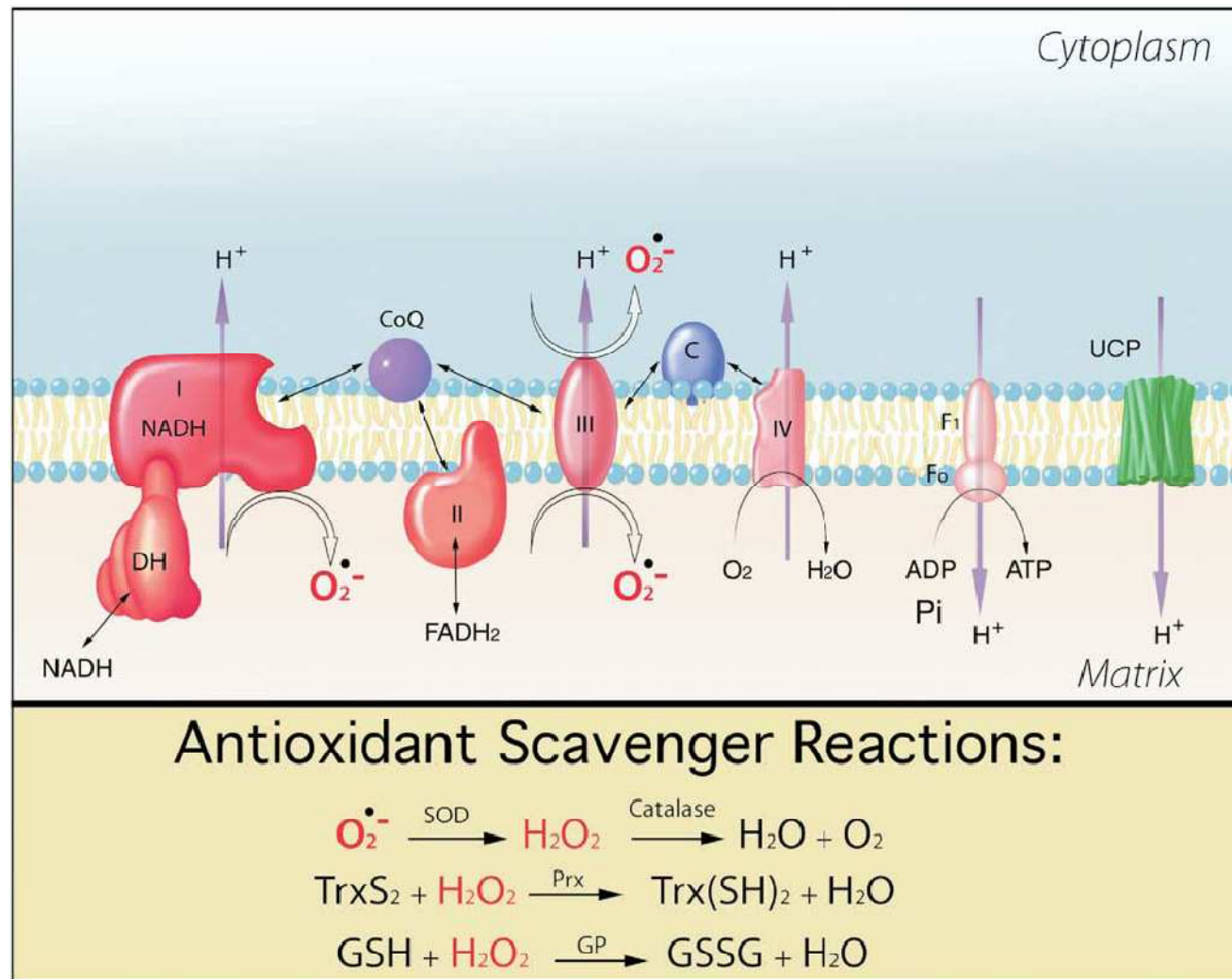
- mitochondrie
- peroxisomální oxidasy
- cytochrom *P*-450 enzymy
- NAD(P)H oxidasy
- xanthin-xanthin oxidasa

exogenní stimuly

- záření
- infekce
- xenobiotika

ROS a oxidativní stres

Zdroje ROS

ROS a oxidativní stres

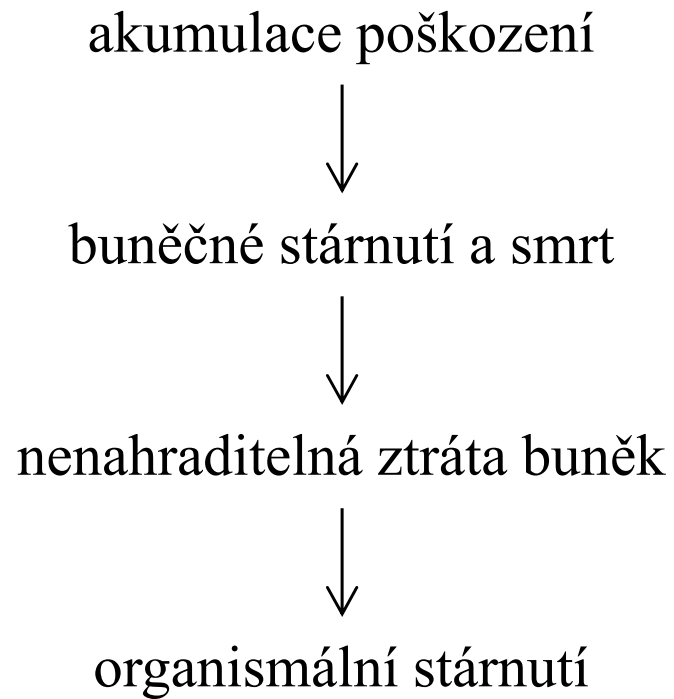
Oxidativní poškození makromolekul

- lipidy
- proteiny
- DNA

Redoxní modulace transkripčních faktorů

Antioxidační systémy

Buněčné stárnutí a buněčná smrt

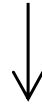

- úloha ROS a oxidativního stresu

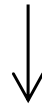
Buněčné stárnutí a buněčná smrt

Oxidativní stres a reakce buněk

produkce ROS

oxidativně modifikované makromolekuly

pozměněné buněčné funkce

Buněčné stárnutí a buněčná smrt

Oxidativní stres a reakce buněk

- lipidová peroxidace
  - změny v permeabilitě buněčné membrány
- oxidativní modifikace DNA (jaderní i mitochondriální)
  - nekontrolovaná buněčná proliferace
  - urychlená buněčná smrt
- oxidace proteinů
  - pozmeněná enzymatická aktivita
  - pozmeněné základní buněčné funkce
  - agregace proteinů - neuronální odumírání - neurodegenerativní onemocnění
- redoxní modifikace transkripčních faktorů
  - aktivace/inaktivace signálních drah pozmeněná genová exprese (buněčná proliferace, diferenciaci, stárnutí, smrt)

Buněčné stárnutí a buněčná smrt

Oxidativní stres a apoptóza

zvýšená apoptóza s věkem:

- imunitní systém
- vlasové váčky
- kosterní svalovina

hlavní (vnitřní, intrinsic) a vedlejší (vnější, extrinsic) dráha regulace apoptózy

Buněčné stárnutí a buněčná smrt

Oxidativní stres a autofágie

degradace a recyklace poškozených buněčných složek

přežívání buněk za stresových podmínek

ukládání proteinů, membránových fragmentů a organel do autofágických tělísek

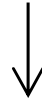

degradace v lyzosomech

Buněčné stárnutí a buněčná smrt

Oxidativní stres a autofágie

zvýšená produkce ROS

oxidativní poškození proteinů
(lyzomální proteiny, proteiny autofágní dráhy)

Buněčné stárnutí a buněčná smrt

Oxidativní stres a autofágie

inhibice kaspáz

buněčná autofágie

degradace katalasy

akumulace ROS

lipidová peroxidace, ztráta membránové integrity

Buněčné stárnutí a buněčná smrt

Buněčné stárnutí

tzv. replikativní stárnutí

úloha tumor suprimujících proteinů

- p53
- Rb protein

ROS:

- aktivace p53
- poškození DNA
- akcelerace zkracování telomer

Organismální stárnutí

Zvýšená hladina ROS, posun redoxní rovnováhy

Indikátory redoxní rovnováhy organismu:

- ↓ **GSH** / ↑ **GSSG**
- ↓ **NADPH** / ↑ **NAPD⁺**
- ↓ **NADH** / ↑ **NAD⁺**
- ↓ redukovaný / ↑ oxidovaný thioredoxin

Organismální stárnutí

Akumulace oxidativního poškození

silná korelace mezi věkem a zvýšeným oxidativním poškozením tkání

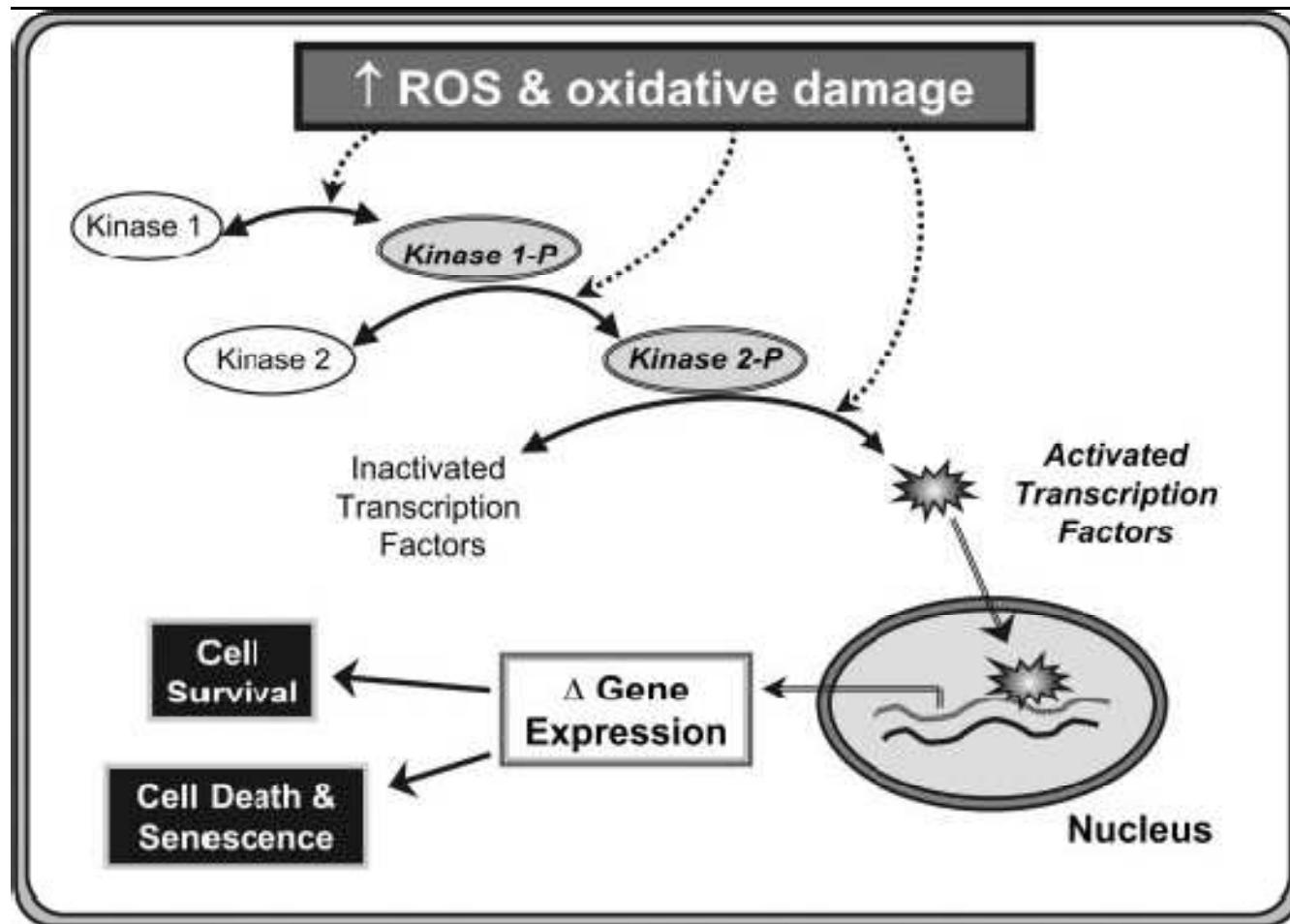
- lipidy
- proteiny
  - strukurní proteiny
  - enzymy
  - proteiny signálních drah
- DNA

Organismální stárnutí

Pozměněná regulace redox-senzitivních signálních drah

zvýšená vazebná aktivita DNA vůči NF- κ B a AP-1 u starších jedinců

Organismální stárnutí

Antioxidanty

- ? úbytek antioxidantních obranných mechanismů s přibývajícím věkem
  - intervenční studie
    - suplementace antioxidanty v potravě
    - zvýšená exprese enzymatických antioxidantů
- > ? prodloužení střední délky života

Organismální stárnutí

Živočišné modely stárnutí

- dlouho žijící zvířata se zpomaleným procesem stárnutí
- krátce žijící zvířata se zrychleným procesem stárnutí

—————> podpora teorie oxidativního stresu

Organismální stárnutí

Alternativy k teorii oxidativního stresu

Další možné příčinné faktory stárnutí:

- neuroendokrinní změny
- snížená glykace proteinů
- snížená tělesná teplota, hypometabolické stavy
- změny v genové expresi
- poškození mitochondriální DNA nezávislé na oxidativním stresu

Organismální stárnutí

Ostatní stresory

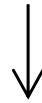
- hypertermie
- hypoxie

snížující se stresová tolerance s přibývajícím věkem

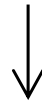
Organismální stárnutí

ROS, zánět a stárnutí

zvýšená hladina ROS

posun redoxní rovnováhy

chronický zánět

Organismální stárnutí

ROS, zánět a stárnutí

